

Israels fald og genantagelse

Hovedtanker i Romerbrevet kap. 11

Ordet og Israel 1990, nr. 9 s.194-203
Her gengivet med nogle få justeringer

Cand.theol. Torben Kjær, København

Torben Kjær er født i 1949. Efter afslutningen af hans teologiske studier i 1980, blev han sognepræst ved Kingo Kirken på Nørrebro. Fra 1984 har han været lærer i Ny Testamente ved Dansk Bibelinstitut i København,

1. Indledning

I kapitel 11 behandler Paulus spørgsmålet om Israels fremtid, efter at Jesus er kommet. Spørgsmålet er aktuelt, da Israel som folk har afvist Guds retfærdighed ved tro. Betyder forkastelsen af Jesus, at Gud har forkastet dem definitivt? Betyder hedningernes frelse i deres sted, at Israel som folk ikke længere indgår i Guds planer?

For en, der er fortrolig med GT, er der ingen tvivl om, at Paulus i Rom, 11,1 stiller et *principielt* spørgsmål om Israels udvælgelse og pagt med Gud¹). Paulus anvender pagtssprog. Paulus formulerer spørgsmålet i vers 1 med en vending fra GT (1. Sam. 12,22 eller Sl. 94,14). Ordet "forkastet" forudsætter en pagt, og at Israel har brudt denne pagt.

Svaret på spørgsmålet falder i to dele. For det første har Gud ikke forkastet sit folk, for der findes stadig en rest, som tror. Forkastelsen er ikke total (vers 1-10). For det andet er forkastelsen ikke definitiv, fordi Gud den dag vil frelse hele Israel (vers 11-32).

I denne artikel vil jeg af pladshensyn kun komme ind på nogle få – men meget centrale – vers, og da den autoriserede oversættelse omskriver nogle af ordene, anfører jeg min egen mere ordrette og præcise oversættelse til de pågældende vers, for at man måske lidt bedre kan forstå min argumentation.

2. Israels fald og Israels fylde (Rom. 11, 11-12)

Oversættelse:

11. "Jeg spørger nu:

Snublede de for at falde?

Aldeles ikke!

Men ved deres fald kom frelsen til hedningefolkene for at ægge dem til misundelse.

12. Men når deres fald betød rigdom for verden og deres nederlag rigdom for hedningefolkene, hvor meget mere deres fylde!"

Israels fald

Paulus spørger om konklusionen er, om det jødiske flertal "snublede for at falde"? Bemærk, at Paulus beskriver flertallet af jøder, for der er fortsat en rest, som tror (se vers 7). Ordet "snublede" anvender Paulus billedligt om forhærdelsen (jf. vers 7-10). Og han spørger nu om forhærdelsens formål var, at jøderne skulle falde. Ordet "falde" er stærkere end "snuble" og beskriver et definitivt og uopretteligt fald. Paulus spørger altså om nationens forhærdelse er definitiv, eller med andre ord, vil Israel som nation altid være forhærdet med kun en mindre rest troende?

Denne konklusion afviser Paulus kategorisk ("aldeles ikke"), og han beskriver først, hvordan Israels fald tjente hedningefolkene. "Ved deres fald" betyder, at Israels afvisning af evangeliet formidlede, at evangeliet kom til hedningefolkene. Frelsen kom til hedningefolkene, men det var ikke et mål i sig selv – når vi tænker i folk, og derfor beskriver han som det andet, at hedningernes frelse skulle tjene jøderne. "For at ægge dem til misundelse" betyder at frelsens modtagelse blandt hedningerne formidler frelse til jøderne, for hedningernes frelse skaber en ægte og positiv misundelse hos jøderne efter at eje det samme som hedningerne. Forhærdelsen over det jødiske folk var ikke definitiv og uoprettelig, for Gud lod evangeliet gå til hedningefolkene for at skabe misundelse blandt jøderne.

Lykkedes strategien så? Historien har vist, at der altid har været jødekristne (se også vers 13-14), så i det små er jøder blevet ægget til misundelse, og en dag vil det lykkes på nationalt plan, når hele Israel frelses (11,26).

Israels fylde

I vers 12 opstiller Paulus et logisk argument²). Først (vers 12a) gentager Paulus med lidt andre ord vers 11. "Deres fald" er = jødernes afvisning af evangeliet. "Rigdom" er her = frelsen og "verden" er = hedningefolkene, da det står parallelt med hedningefolkene i 12b. Tankegangen er den samme som i vers 11: Israels fald formidlede frelsen til hedningefolkene.

Vers 12b står parallelt med 12a og udtrykker den samme tanke med andre ord. I 12b taler Paulus om jødernes "nederlag" - *hettema*³). Ordet er i DO omskrevet til "det, at de ikke kom med". Der er to tolkninger af ordet *hettema*. Der er dels den kvantitative, dvs. *hettema* betyder "formindskelse" eller "reduktion"⁴. Dem der tolker *hettema* kvantitativt, ser *hettema* i kontrast til "fylde" (*pleroma*) i 12c, og da "fylde" er numerisk, dvs. = det fulde antal, så betyder *hettema* som modsætning det formindskede antal. Den anden tolkning forstår *hettema* kvalitativt, og dem der tolker *hettema* kvalitativt, ser *hettema* parallelt med "fald", og det tror jeg er rigtigt. "Deres fald" og "deres nederlag" står parallelt, og "fald" og "nederlag" beskriver to sider ved Israels forhærdelse. Deres "fald" og deres "nederlag" beskriver, at jøderne som helhed ikke kom med: de "faldt" ud af pagten og de "tabte" frelsen. Tankegangen er den samme som i 12a: Israels nederlag formidlede frelses rigdommen til hedningefolkene.

Vers 12ab beskrev forudsætningerne, og i vers 12c kommer følgen eller slutningen. Før vi ser på slutningens betydning, skal vi se på udtrykket "deres fylde" (=når de kommer fuldtalligt med" DO). I den græske tekst står der blot direkte oversat: "hvor meget mere deres fylde". Ordet *pleroma* oversættes normalt med "fylde", og ordet anvendes

- 1) om det der fylder noget ud (nærmest = indhold) f.eks. 1. Kor, 10,26 og Mark. 6,43,
- 2) om det der gør noget fuldstændigt (f.eks. Mark. 2.21)
- 3) om den fulde sum eller om helhed (f.eks. Rom. 15,29)

Der er to hovedtolkninger af ordet "fylde". Den ene hovedtolkning forstår *pleroma* numerisk = "den fulde sum" eller "det fulde antal". Meningen bliver, at når det jødiske folk som helhed kommer til tro på Jesus, så vil det betyde meget mere for hedningefolkene end, hvad jødernes forhærdelse betød. Argumenter hænger som regel sammen, og dem der har den numeriske tolkning argumenterer ud fra 11,25. Der anvender Paulus også ordet *pleroma*, og der er det efter al sandsynlighed numerisk og betyder det fulde antal. På den baggrund foretrækker mange at forstå *pleroma* i vers 12 numerisk. Men der er to minus'er ved denne tolkning.

For det første giver det en slags dobbeltkonfekt, for allerede ordet *deres* er = det fulde antal. Tre gange møder vi ordet *deres* i verset, og alle tre gange er *deres* = flertallet af jøder, dvs. det jødiske folk minus den rest, som tror på Jesus som deres Messias. Paulus taler om:

deres fald = flertallets fald

deres nederlag = flertallets nederlag

deres fylde = flertallets "fylde".

Hvis man forstår "fylde" = "det fulde antal", så får vi dobbeltkonfekten: "deres fylde" = flertallets fulde antal. Ordet "fylde" bliver overflødig på denne måde.

For det andet må man ikke glemme kontrasten i verset; på den ene side står flertallets "fald" og "nederlag", som begge beskriver flertallets *åndelige* forhold til Gud, på den anden side står flertallets "fylde", som da også beskriver flertallets *åndelige* forhold til Gud. Kontrasten bestemmer *pleroma* *åndeligt* og ikke numerisk.

På den baggrund vil jeg slutte mig til den anden hovedtolkning, som forstår *pleroma* *åndeligt*. "Fylden" er frelsesylden; fylden er det modsatte af faldet og nederlaget, hvorved flertallet mistede frelsen; "fylden" derimod er den situation, hvor flertallet modtager Guds rige frelse⁵). En yderligere bekræftelse af denne tolkning er vers 15, som står parallelt med vers 12, og i vers 15 taler Paulus om flertallets modtagelse, dvs. ordet "*modtagelse*" svarer til "fylde".

Med *pleroma* beskriver Paulus altså frelsesylden, den situation hvor flertallet er kommet ind under Guds frelse sammen med den troende rest af jøder. Når det sker, vil det få en langt større betydning end det jødiske flertals fald og nederlag fik for hedningefolkene. Hvilken betydning afslører Paulus i vers 15.

3. "Liv af døde" (Rom. 11,15)

Oversættelse:

15. "For når deres forkastelse betød forligelse for verden, hvad vil deres antagelse betyde andet end liv af døde?"

Med en ny formulering gentager Paulus endnu engang samme tankegang⁶). "Deres forkastelse" er flertallets forkastelse, og meningen er igen, at det jødiske flertals forkastelse formidlede forligelse til hedningefolkene. Vers 15a udgør forudsætningen, og i vers 15b kommer så slutningen – her formuleret som et spørgsmål. I vers 15b beskriver Paulus, hvilken betydning det vil få, når flertallet modtager Jesus. Vendingen "liv af døde" er tolket på to forskellige måder. Man plejer at bruge betegnelserne den billedlige betydning og den bogstavelige betydning. Ifølge den billedlige tolkning betyder "liv af døde" den "størst mulige velsignelse" (J. Murray) eller "en ny-oplivelse af kristenheden" (Moe) eller "en mægtig åndelig tilskyndelse" (Morris). Når det jødiske flertal omvendes, medfører det en mægtig vækkelse i kristenheden.

Ifølge den bogstavelige tolkning betyder "liv af døde" opstandelse, dvs. når flertallet af jøder omvendes, så folket som helhed bliver troende, vil det udløse opstandelsen fra de døde. Denne tolkning mener jeg er den rigtige, og der er for mig at se et afgørende argument for tolkningen. Som allerede nævnt står vers 12 og 15 parallelt, og det betyder, at dette liv af døde beskriver noget langt rigere end forligelsen = frelsen (vers 11) = frelsesrigdommen (vers 12), som kom til hedningefolkene, da Israel som folk forkastede Jesus. "Liv af døde" vil komme, når Israel som folk modtager Jesus som deres frelser, og dette liv af døde vil være meget mere end (se vers 12c) den frelse og den forligelse, vi oplever nu. Med forligelsen har vi alt åndeligt liv, og derfor kan

”liv af døde” ikke være åndeligt forstået om en ny vækkelse eller en ny-oplivelse eller lignende. ”Liv af døde” står for opstandelsen fra de døde⁷).

Nu indvender man ofte imod denne tolkning, at Paulus ellers ikke anvender ”liv af døde” om opstandelsen. Det er korrekt. Men for nu at spille lidt pingpong - Paulus anvender heller ikke ”liv af døde” om en åndelig fornyelse eller vækkelse. Vendingen ”liv af døde” er enestående hos Paulus, og derfor er det lige usædvanligt, om Paulus anvendte ”liv af døde” om en åndelig vækkelse eller om opstandelsen. Til gengæld anvender Paulus – så vidt jeg kan se – aldrig vendingen ”af døde” – (*ek nekron*) åndeligt. Udtrykket ”af døde” anvendes altid om opstandelsen⁸), så det peger også på, at Paulus tænker på opstandelsen.

Det jødiske folk indtager en nøglefunktion i Guds frelsesplan. Det illustreres i vers 11-12 og i vers 15:

1. Flertallets fald formidler frelsen til hedningefolkene
2. Flertallets frelse udløser de dødes opstandelse.

I vers 12 og 15 har Paulus beskrevet, hvilken betydning hele Israels frelse vil få. Han anvender et logisk argument, der fortæller, at det en dag vil blive til virkelighed. I vers 25-27 åbenbarer Paulus, hvordan og hvornår hele Israel vil blive frelst.

4. Israels genantagelse (Rom. 11, 25-27)

Oversættelse:

25. a) For jeg vil ikke, brødre, at I skal være uvidende om denne hemmelighed,
b) for at I ikke skal være kloge i jer selv,
c) at der er kommet en delvis forhærdelse over Israel,
d) indtil hedningefolkenes fylde er gået ind,
26. a) og så/således skal hele Israel frelses,
b) ligesom der står skrevet:
c) Befrieren skal komme fra Zion,
d) han skal fjerne ugudelighed fra Jakob.

Hemmeligheden

I dette afsnit beskriver Paulus, hvordan det jødiske folk bliver genantaget. Han afslører en hemmelighed, der afdækker en del af Guds frelseshistorie. Hemmeligheden består af tre dele:

- 1) Israels forhærdelse er delvis,
- 2) Israels forhærdelse er midlertidig og
- 3) når hedningefolkenes fylde er gået ind, vil hele Israel blive frelst.

Når Paulus skriver, at forhærdelsen er ”delvis”, skyldes det, at der er en rest, som har modtaget Jesus som deres Messias. Der vil altid være en rest, og derfor vil det jødiske folk aldrig være helt forhærdet.

Denne forhærdelsestilstand vil ophøre, når hedningefolkenes fylde er gået ind. Det græske udtryk *achri hou* kan kun betyde ”indtil”, og ”indtil hedningefolkenes fylde er gået ind” beskriver da forhærdelsestilstandens ophør⁹). Det kan anskueliggøres således:

Fylden af hedningefolkene markerer et vendepunkt. Når Paulus skriver ”er gået ind”, tænker han på deres indgang i Guds rige, dvs. deres frelse. Men hvad mener Paulus med hedningefolkenes fylde (*pleroma ton ethnon*) – det samme ord som i 11,12?

”Pleroma”

Ordet ”fylde” (*pleroma*) er blevet forstået på mange forskellige måder. De to mest sandsynlige er, at ”fylde” står for frelsesylden (= vers 12) eller at ”fylde” betegner det fulde antal. Af de to tolkninger er den sidste (”fylde” = det fulde antal) den mest sandsynlige af to grunde, dels beskriver Paulus et mål, der skal opfyldes, før hele Israel bliver frelst, og dels er deres frelse allerede beskrevet med ordet ”gået ind”. Forskellen er ikke så stor, for i begge tilfælde taler Paulus om de frelste af alle hedningefolk.

Når *pleroma* er = det fulde antal, tolker mange ”hedningefolkenes/hedningernes fylde” som = det fulde antal udvalgte hedninger¹⁰), men det er vigtigt at gøre sig klart, at Paulus ikke tænker i individer, men i folk. Paulus anvender *ethnos* om hedningefolkene. Der er en kontrast mellem Israels folk og alle de andre folk. *Ethnoi* er altså ikke de millioner af hedninger i de ikke-jødiske folk, men *ethnoi* er alle de forskellige folk minus det jødiske folk. Baggrunden for Paulus ord finder vi i Mark. 13,10 (=Matt. 24,14)¹¹), der beskriver, at evangeliet skal forkyndes for alle folkene. Dvs., når evangeliet er nået ud til alle folk, og der er vundet troende af alle folk, så er fylden af hedningefolk nået ¹²).

Når fylden af hedningefolk er gået ind, dvs., når alle folk er repræsenteret i Guds menighed, udløses Israels genantagelse. Bemærk den slående lighed med vers 12+15:

- 1) Fylden af hedningefolk udløser Israels frelse (vers 25-26).
- 2) Israels fylde udløser opstandelsen fra de døde (vers 12+15).

”Og så”

Vers 26a er omdiskuteret. Dels er der *houtos*, der kan have tidsbetydning (”og så”) eller kan angive måden (modalt ”og således”). Dels er der forståelsen af ”hele Israel”. Vi skal først se på *houtos*.

Houtos kan have tidsbetydning (”så”). Det siges ofte, at *houtos* ikke kan have tidsmæssig betydning¹³), men det kan det¹⁴). I Ap.G. 17,33 (i DO oversat med ”dermed”), Ap.G. 20,11 (i DO oversat med ”så”) har *houtos* tidsbetydning. Da vers 25d (”indtil hedningernes fylde er gået ind”) beskriver en periodes afslutning, er det naturligt at forstå *houtos* i tidsbetydning; ”og så” beskriver, hvad der kommer derefter. Vers 26a beskriver da en ny periode i Guds frelseshistorie:

"Og således"

Houtos angiver måden, hvorpå noget sker (modalt, "således"). Denne betydning er den normale i NT, og derfor er det naturligt, at søge at forstå *houtos* modalt¹⁵). *Houtos* peger tilbage på noget i det foregående vers, og det beskriver da på hvilken måde "hele Israel frelses". Det kan da kun knytte tilbage til hedningefolkernes fylde", dvs., når alle hedningefolk er nået, så formidler det frelsen til hele Israel. Meningen må på den baggrund af vers 11 være den, at "hedningefolkernes fylde" skaber misundelse blandt jøderne, og denne positive misundelse får det jødiske folk til at vende sig til Jesus. Det giver altså god mening at forstå *houtos* modalt. Alligevel vil jeg foretrække den tidsmæssige, men slutresultatet er stort set det samme. Hvad enten Paulus vil fremhæve, hvad der sker efter at "hedningefolkernes fylde" er gået ind eller fremhæve måden, hvorpå hele Israels frelses, så betyder sætningen i begge tilfælde, at vers 26a beskriver en ny fase i Guds frelseshistorie.

"Hele Israel"

Nu er tiden kommet til "hele Israel"; hvad mener Paulus med dette udtryk?

Der er fire tolkninger:

1. "hele Israel" er = summen af de udvalgte, dvs. summen af "resterne"
2. "hele Israel" er = summen af de udvalgte af Israel og af hedningefolkene, dvs. alle troende
3. "hele Israel" er = hver eneste jøde
4. "hele Israel" er = det jødiske folk som helhed, dvs., der kan være enkelte jøder, der ikke tror.

Ordet "Israel" i vers 26a må betyde det sammen som "Israel" i den foregående sætning, da 26a beskriver, hvad der siden sker med dette Israel. "Israel" i 25c er = det jødiske folk, da Paulus beskriver en delvis forhærdelse af folket. Derfor kan det følgende "Israel" kun være = det jødiske folk. Ordet "hele" fremhæver da at det er *hele* det jødiske folk, der skal frelses. "Hele Israel" kan derfor ikke være = summen af de udvalgte af Israel eller = summen af de udvalgte af Israel og hedningefolkene.

"Hele Israel" = summen af de udvalgte af Israel?

Nu fremføres det ofte fra ortodoks calvinsk eller luthersk hold¹⁶), at "hele Israel" er = summen af de udvalgte af Israel. F. eks. Er det Hoekemas tolkning i bogen "The Bible and the future" (s. 145). Hoekema mener at *houtos* er modalt ("således"), og Paulus skriver da:

"Israel har erfaret en delvis forhærdelse indtil de fulde tal af hedninger er kommet ind, og på den måde vil hele Israel blive frelst".

På hvilken måde? Jo, a) ved mange jøders vantro er frelsen kommet til hedningerne og b) ved hedningernes frelse vækkes jøders skinsyge. Paulus siger da ifølge Hoekema: "Israel vil fortsat vende sig til Herren indtil genkomsten, mens på samme tid hedningernes fylde samles ind". Hele Israels frelse er en proces, der begyndte i fortiden, som sker nu, og som vil fortsætte, for hele Israel er summen af "resterne" gennem historien. Hoekemas tolkning er meget typisk, men det gør den ikke bedre. Hoekema begår en fejl af sproglig karakter ved at forstå 25d og 26b som samtidige, dvs., mens hedningefolkernes fylde går ind, frelses hele Israel. Dette fremgår af hans diagram:

N betyde "mens", og udgangsordet *eiserte* (er gået ind) kan ikke beskrive en proces, men *eiserte* markerer en handlings slutpunkt¹⁷). Det var den første fejl, og havde Hoekema indleveret sin bog til bedømmelse hos mig, ville han have fået en rød streg og en påtale. Et andet minus ved tolkningen er, at ordet "Israel" får to forskellige betydninger, selv om de står i den samme helsætning; det virker mærkeligt.

"Hele Israel" = alle jøder – og hedningekristne?

W.R. Gawrisch (s. 80) skriver om Israels forhærdelse: "Den gælder ikke hele nationen. Gennem årene vil nogle komme til tro. Men også de udvalgte fra hedningefolkene vil gå ind i Kristi kirke. Ved at føje det fulde tal (tho pleroma) af disse hedningefolk til resten af jødiske troende, vil hele Guds sande Israel, det fulde antal udvalgte, bestående af både jødiske og ikke-jødiske troende, blive frelst." Gawrisch forstår korrekt at *achri hou* her betyder "indtil"; men han tilføjer: "Ordet "indtil" implicerer ikke, at der vil ske en ændring af flertallets forhærdelse før verdens afslutning." Meningen er iflg. Gawrisch: de jøde-kristne ("resterne") + det fulde antal hedningekristne = hele Israel¹⁸).

Problemet med Gawrisch's tolkning er, at "Israel" får to forskellige betydninger i den samme helsætning. I vers 25c er "Israel" = det jødiske folk, fordi det står i kontrast til "hedningefolkene", men i vers 26a bliver "Israel" = kirken, der består af jøder og hedninger.

Endnu et argument kan anføres imod Hoekema og Gawrisch. Når man tolker "hele Israel" = summen af "resterne" (Hoekema) eller = jøde- og hedningetroende (Gawrisch), så medfører det, at det, der skulle være klimaks i Paulus' argumentation, bliver til et antiklimaks. Og der sker det pudsige, at hemmeligheden bliver væk! Paulus afslører jo en hemmelighed – en åbenbaring af Gud – om en ny fase i Guds frelseshistorie, men hvis hemmelighedens indhold er, at der gennem historien kun vil være en rest af Israel, som tror, så er denne hemmelighed allerede afsløret. Paulus har allerede skrevet om resten i de første ti vers. Det er slet ikke nogen gemmelighed. Det er tilsvarende med Gawrisch's tolkning. At hemmeligheden skulle være, at summen af resterne og de hedningekristne alle skal frelses er mærkeligt, for det har han allerede sagt. Om Israels rest i vers 1-11 og de hedningekristne fra vers 11 ff. Med andre ord følger vi Hoekema og Gawrisch, så afslører Paulus overhovedet ikke nogen hemmelighed i vers 25-26. Men hvis vi læser ordene i deres ligefremme mening, så er der en hemmelighed – noget nyt – der afsløres i vers 25-26. Det nye er, at den delvise forhærdelsestilstand en dag vil ophøre, og da vil hele det jødiske folk blive frelst.

"Hele Israel" = det jødiske folk som helhed.

"Israel" i vers 26a må betyde det samme som i vers 25c, dvs., "Israel" er det jødiske folk. Ordet "hele" (pas fremhæver, at der vil komme en dag, hvor folket som helhed vil blive frelst). "Hele

Israel" er en bibelsk vending, der beskriver folket som helhed, uden at det nødvendigvis gælder hver enkelt i dette folk (se f.eks. 1. Sam. 25,1; 1. Kong. 12,1; 2. Krøn. 12,1 og Ap.G. 13,24). Ordet "hele" betegner ikke totalitet; vendingen gælder ikke nødvendigvis enhver jøde på det tidspunkt, hvor fylden af hedningefolk er gået ind og heller ikke i den betydning, at overhovedet alle jøder, som har levet fra Abraham og til dommedag, vil blive frelst. Hvad folk angår, har han gennem hele kapitlet stillet det jødiske folk og hedningefolkene over for hinanden, og hvad generationer angår, har Paulus i vers 2-4 beskrevet generationen af jøder på Elias' tid, i vers 5 hans samtidige generation, og i vers 26 ser han frem til den generation af jøder, der vil blive frelst. "Hele Israel" beskriver den generation af jøder, der vil opleve, at fylden af hedningefolkene går ind, og den generation vil som helhed blive frelst.

Befrielsen fra Zion

I resten af verset og i vers 27 beskriver Paulus frelses indhold. Paulus gør det klart, at frelsen er den samme for det jødiske folk som for os hedningefolk. Frelsen er befrielse fra ugudelighed og tilgivelse af deres synder.

Første del af citatet ("Befrielsen skal komme fra Zion") har givet anledning til flere forskellige tolkninger, men før vi ser på tolkningerne, skal vi se på Paulus' gengivelse af Es. 59,20. Ifølge den hebraiske tekst står der i Es. 59,20: "Og befrielsen skal komme til/for Zion og til/for dem, som omvender sig fra overtrædelse i Jakob"¹⁹)

Ifølge den græske oversættelse til Es. 59,20 (LXX) står der: "Og befrielsen skal komme for Zions skyld og fjerne ugudeligheder fra Jakob."

Paulus' gengivelse svarer altså ikke til den hebraiske, men han har stort set gengivet som LXX, men med den væsentlige ændring af "for Zions skyld" til "fra Zion". De nytestamentlige forfattere gengiver ofte GT-citater efter LXX, også hvor LXX afviger fra den hebraiske tekst, og det gør de, når ændringerne ikke har betydning for deres anvendelse af citatet. Ofte ændrer de nytestamentlige forfattere for at fremhæve en bestemt tolkning; de læser GT i lyset af Kristus. Her gengiver Paulus "til/for Zion" (den hebraiske tekst) med "fra Zion", og med denne ændring fremhæver Paulus en bestemt tolkning af verset.

"Befrielsen skal komme fra Zion" er som nævnt tolket på forskellig måde.

1) Der er dem, der mener, at Paulus tænker på Jesu første komme (hans inkarnation)²⁰). Men den tolkning kan ikke være rigtig. Med citatet vil Paulus beskrive hele det jødiske folks frelse, men ved Jesu første komme var der kun en rest, der modtog ham; flertallet blev forhærdet.

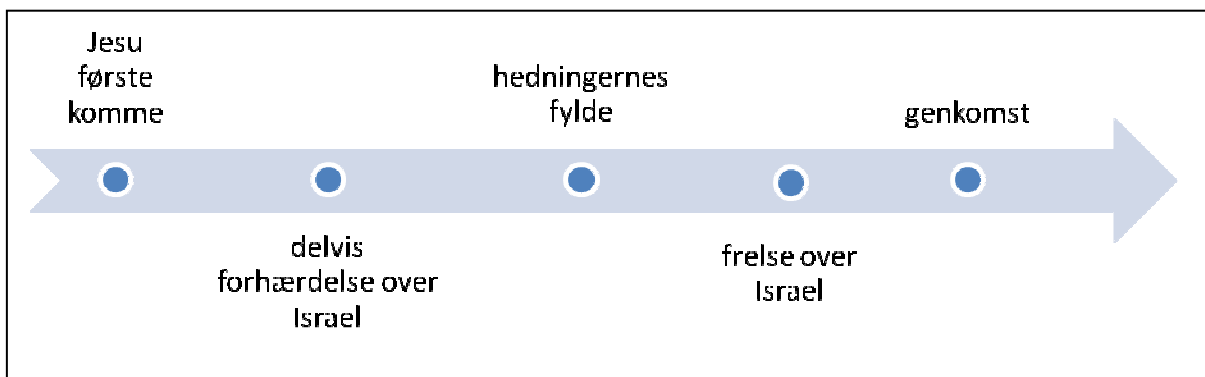
2) Der er dem, der mener, at Paulus tænker på Jesu andet komme (hans parusi)²¹), dvs., jøderne skal frelses, når de ser ham komme igen. Men denne tolkning kan ikke være rigtig, fordi Jesus, når han kommer igen, ikke kommer fra Zion, men fra Himlen (se Fil. 3,20)²²). Det eneste udtryk i denne sammenhæng, som kunne pege på genkomsten, har Paulus givet en form, som gør det usandsynligt, at han refererer til genkomsten. Renselse fra ugudelighed og tilgivelse er ellers ikke knyttet til genkomsten. I forbindelse med 11,15 så vi, at det jødiske folks modtagelse af frelsen udløste opstandelsen. Ifølge Paulus finder opstandelsen sted ved genkomsten (se f.eks. 1. Tess.4,16-17), så derfor kan Israel ikke først blive frelst ved genkomsten, Rækkefølgen er ifølge vers 15: først jødernes frelse så genkomsten og opstandelsen.

3) Hvad mener Paulus da med "fra Zion"? Zion anvendes flere gange i GT om stedet, hvor frelsen kommer fra (Sl. 14,7 og 53,6). "Befrielsen" er Jesus, og hans frelse åbenbares og virkeliggjordes i Jerusalem, så "fra Zion" betegner oprindelse, på samme måde som Jesus kan tale

om, at frelsen udgår fra jøderne (Joh. 4,22). Frelsens oprindelse er Zion, for der døde Jesus på et kors.

Konklusion

Diagrammet ser således ud:

Forholdet mellem det jødiske folk og hedningefolket kan altså illustreres således:

5. Epilog

Israels fald har intet mål i sig selv, men deres fald formidler, at evangeliet nu forkyndes blandt hedningefolkene. Hedningefolkenes frelse er ikke det endelige mål, men hedningernes frelse skal ægge Israel til skinsyge. Det sker i de enkelte tilfælde gennem historien (se vers 13-14), og det vil ske i fuldt omfang, når fylde af hedningefolk er gået ind, da vil hele Israel blive vakt til skinsyge, og hele Israel vil modtage Jesus som deres frelser.

Gud fører begge – jøderne og hedningefolkene – ad hver deres vej til det fælles mål, nemlig frelsen ved barmhjertighed. Hedningefolkene var ved deres frafald fra Gud, som de kendte fra det

skabte (jf. Rom. 2,12-16), havnet i ulydigheden, men Gud viste dem barmhjertighed i deres ulydighed. Og Guds barmhjertighed blev formidlet til os ved jødernes ulydighed (11,30). Det jødiske folk var ulydige mod Jesus, og de havnede i ulydighed. Det skete på grund af hedningefolkene, for at evangeliet kunne formidle Guds barmhjertighed til os (11,31a). Men i Guds plan havde Israels ulydighed intet mål i sig selv; ulydigheden skulle tjene os og dem selv. De blev ulydige, for at Gud kunne forbarme sig over dem (11,31b). Guds frelsesplans store mål beskriver Paulus i vers 32: Gud indesluttede alle – både det jødiske folk og hedningefolkene – under synden, for at han kunne forbarme sig over alle. Guds frelse kan kun ejes som Guds barmhjertighed, og mennesker og folk kan kun modtage Guds frelse som en barmhjertigheds gerning, når de kender deres ulydighed, eller når de ser, at de er spærret inde af synden. Derfor førte Gud hedningefolkene og jøderne ad denne vej, for at han kunne forbarme sig over alle.

¹⁾ Spørgsmålet drejer sig ikke kun om generationen på Paulus' tid, men det historiske eksempel fra Elias' tid (11. 2-4), eksemplet fra Paulus' tid (11, 1b og 5) og udredningen i 11, 25ff viser, at spørgsmålet er principielt.

²⁾ Sætningen er en betingelsessætning (en-realis), og den type sætninger svarer til et logisk argument: Hvis A gælder, så gælder nødvendigvis også B. Hvis det, at deres fald betød rigdom for verden og hvis det, at deres fald betød rigdom for hedningefolkene, gælder, så gælder nødvendigvis også, at deres fylde vil betyde meget mere.

³⁾ *hettema* findes kun her, i den græske oversættelse af Es. 31,8 og 1. Kor. 6,7

⁴⁾ Det er f.eks. Moe's tolkning.

⁵⁾ Denne tolkning har især J. Murray argumenteret for i hans kommentar til Romerbrevet.

⁶⁾ Det er samme type betingelsessætning som i vers 12 (se note 2)

⁷⁾ Denne tolkning findes f.eks. hos Schat Petersen og Cranfield.

⁸⁾ Det gælder også Rom. 6,13, hvor "af døde" er bogstaveligt forstået, da det indgår i en sammenligning med en åndelig levendegørelse.

⁹⁾ *achri hou* kan betyde "mens", men når det står sammen med udsagnsordet i aorist (som her) eller i fremtid, kan det kun betyde "indtil".

¹⁰⁾ Moe: "Den mengde av hedningene som overhodet lar sig frelse". Tilsvarende Käsemann og Wilckens.

¹¹⁾ I Mark. 13,10 står der (*ta ethne*), dvs. samme ord som i Rom. 11,25.

¹²⁾ Godet skriver: "Hedningernes fylde betegner Totaliteten af de hedenske Folkeslag". Tilsvarende Zahn.

¹³⁾ F.eks. Hoekema "The Bible and the future" s. 144, W.R. Gawrisch "Eschatological Prophecies and Current Misinterpretations (Wisconsin Lutheran Quarterly (reprint 1989)) s. 80.

¹⁴) F. eks. Moe, Käsemann, Dunn og som mulighed Zahn.

¹⁵) F. eks. Godet ("Således = ved hjælp af hedningerne"), Sanday and Hedlam, Wilckens og Cranfield.

¹⁶) F. eks. Lenski

¹⁷) Altså i fagsproget er eiselthe en effektiv aorist.

¹⁸) Samme tolkning som findes hos Franzmann.

¹⁹) DO til Es. 59,20 følger dels Paulus' gengivelse her og den græske oversættelse (LXX). 1871-oversættelsen har fulgt den hebraiske tekst: "Og der skal komme en Genløser fra Zion og for dem, som omvender sig fra Overtrædelse i Jakob"

²⁰) F.eks. Schat Pedersen og Lenski

²¹) F.eks. Wilckens, Cranfield og Dunn.

²²) Nogle forstår "Zion" som det himmelske Zion.

Litteraturliste:

C.E.B. Cranfields: Romans 9-16 (1983)

J.D.G. Dunn: Romans 9-16 (1988)

M.H. Franzmann: Romans (1986)

W.R. Gawrisch: Eschatological and Current Misinterpretations (Wisconsin Lutheran Quarterly 1989)

F. Godet: Pauli brev til Romerne (andet bind, 1883)

A.A. Hoekema: The Bible and the Future (1986)

E. Käsemann: An die Römer (1974)

R.C.H. Lenski: St. Paul's Epistle to the Romans (1961)

O. Moe: Brevet til Romerne (Oslo 1948)

L. Morris: The Epistle to the Romans (1988)

J. Murray: The Epistle to the Romans (1967)

L.W. Schat Petersen: Paulus' Brev til Romerne (1919)

Sanday and Hedlam: Romans (1914)

U. Wilckens: Der Brief an die Römer (6-11) (1987)

D.T. Zahn: Der Brief des Paulus an die Römer (1910)